

DIMA DRUBI

KAIRSKA SULTANA

PREDGOVOR FUADA LARUIJA

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

■ Laguna ■

Naslov originala

Dima Droubi

LA SULTANE DU CAIRE

Copyright © Zellige 2016

Copyright © Forward by Fouad Laroui

Published by arrangement with Agence litteraire Astier-Pécher

All rights reserved

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Mojim roditeljima,
čija me ljubav sve vreme nadahnjuje.*

*Mom mužu,
koji mi je sve.*

*Mojim ćerkama:
da, sve je moguće, ali najvažnije je da budete srećne.*

SADRŽAJ

Predgovor Fuada Laruija – Kad istorija ima ukus...	9
Autorkina napomena	13
Glavni likovi	17
Kakva je korist od sunčevog svetla ako žmurimo?	19
Kad zatvori jedna vrata, Alah uvek otvori druga	25
Naja	27
Ajbak – Iz posude može da se prospe samo ono što je u njoj	31
Ajbak – Izmeri dubinu pre nego što skočiš u vodu.	34
Velika je njihova zavera	43
Robinja – Devojka smaragdnih očiju, 1236..	59
Al Salih Ajub, 1238–1240, osvajanje prestola	99
Al Halil	105
Damask	107
Zatočenici u tvrđavi u Moavu	114

Igra saveza121
Palata u tvrđavi, 1257. – Sopstvena nesreća je najteža.128
Ne treba ništa da radimo kad smo besni: ko još razapinje jedra po buri?130
Um Ali140
Gamal Edin Muhsin144
Ibn Marzuk149
Kad se izgubi nada, ostaje bol.153
Kutuz, prestona dvorana, palata u tvrđavi, 1257..164
Al Faizi183
Kafur186
Pad je srazmeran usponu189
Kafur199
Niko ne može da umakne svojoj sudbini211
Al Salih Ajub227
Al Halil230
Vrt treba negovati233
Turanšah236
Crni oblaci donose bistru i plodnu vodu243
Abas256
Ibn Marzuk265
Karima271
Poslednji deo puta273
Crvena kula.275
Čekanje je nepodnošljivije od vatre280
Slavna kraljica muslimana288

PREDGOVOR

Kad istorija ima ukus...

Istorija se često svodi na datume koji izazivaju samo mlake reakcije, na popise bitaka (toliko pobjeda, toliko poraza), pa čak i na statističke podatke (usevi, pijačne cene, klima). Niko ne poklanja manje pažnje ljudima od te tobožnje kraljice društvenih nauka. Za to nisu krivi historičari: njih savest ograničava isto onoliko koliko im služi na čast. Šta znamo o Kiru? Zapravo, ništa. Mislimo da znamo sve o Napoleonu, ali kakva mu je bila boja glasa, kako je opipavao tkaninu, kakav je bio sjaj u njegovom oku?

Na našu veliku radost, tu stupaju na scenu pisci koji upražnjavaju poseban žanr pod nazivom „istorijski roman“. Za njih je istorija neka vrsta slagalice čiji su gotovo svi delovi izgubljeni, ogromno polje anegdota i podviga koje podstiče maštu zato što se te anegdote prepričavaju jedva čujnim šapatom i u njima nedostaje pola reči, a i samo polje je utonulo u maglu, ako ne i mrak. Na posao! Oni imaju težak zadatak da rekonstruišu slagalicu, uobliče je, izmisle ako treba, na njima je da dovrše rečenice, nateraju to sjajno sunce Austerlica da izađe kako bi konačno

osvetlilo sve pojedinosti onoga što je bilo – a nikad nije lako reći šta je bilo.

Tako posmatrano, Dima Drubi je idealna Arijadna koja će nas povesti ka svetlu. Ona, naime, miri dva ključna aspekta istorijskog romana: istinitost i emocije, drugim rečima, činjenice i osećanja. (Što se tiče činjenica, treba ipak primetiti da se autorka opredeljuje za kraj zbog koga bi mogli da se namršte neki istoričari opsednuti deset puta dokumentovanim detaljima, ali to čini svesno i dobro je što to radi: taj kraj dostojan grčke tragedije lepši je od onog koji se obično iznosi. *Se non è vero, è ben trovato.*)*

Što se tiče činjenica, ako se zanemari ta izmena, tu je sve ono što znamo o Šadžarat al Dur (ili Šadžar al Dur, ili Šagrat al Dor, ili Um Halil...), sigurno najneverovatnijoj ženi u istoriji arapskog i muslimanskog sveta. To čini okosnicu dela i zadovoljiće i najzahtevnijeg istoričara. Kakav život! Ta žena, koja je bila namesnica, vojskovođa (organizovala je odbranu Egipta za vreme sedmog krstaškog pohoda), sultana, kraljica muslimana (molitva petkom izgovarana je u njeno ime), a zatim tragična junakinja jedne političko-sentimentalne spletke koje se ni Šekspir ne bi postideo, mora da očara i najravnodušnijeg čitaoca.

Što se tiče osećanja – to je možda ono najbolje u ovom romanu – kako osporiti snažnu senzualnost koja izbija iz opisa najintimnijih prizora? Tamo gde se hroničar zadovoljava suvoparnom tvrdnjom „iskoristila je svoje draži da postigne cilj“, uzdajući se i previše u našu maštu, Dima Drubi vrlo osećajno opisuje šta se dešava. Morali bismo da

* Ital.: Ako i nije istina, dobro je smišljeno. (Prim. prev.)

budemo od kamena pa da i sami ne podlegnemo dražima njene princeze!

Većina prvenaca upadne u klopku autobiografije ili bar autofikcije. Ovaj, na sreću, nije i to je jedna od njegovih najvećih vrlina. Ali možda on liči na svoju autorku na jednom drugom nivou i na tananiji način. Nije li, na kraju krajeva, odbijanje da se učenost odvoji od senzualnosti, um od tela, a stvarnost od sna lep životni program, neka vrsta mota koji nam autorka predlaže? Očarani smo i tražimo nastavak...

FUAD LARUI

AUTORKINA NAPOMENA

U 13. veku su zabeležena četiri krstaška pohoda na Svetoj zemlji i jedan na hrišćanskom tlu – protiv katara. Obeležili su ga verski žar i vrhunac moći verskih vojnih redova, kako na Zapadu, tako i na Istoku: dok su templari gomilali bogatstvo i sticali sve veću moć u Evropi – što je izazvalo podozrivost i zavist kraljeva i na kraju prouzrokovalo njihovu propast – mameluci, moćni ratnici sa Istoka, osvojili su vlast u Egiptu i Siriji.

Sedmi krstaški pohod, koji je u Egiptu vodio francuski kralj Luj IX (Sveti Luj), doprineo je usponu mameluka na vlast. Posle pobeđe nad vojskom Svetog Luja – s kojim su bila i njegova braća, baroni, vitezovi templari i hospitalci – mamelučke vođe su ubile poslednjeg naslednika dinastije Ajubida i započele vladavinu izborom jedne žene za egipatsku sultanu, što je nečuven događaj u muslimanskoj istoriji.

Mameluci

Dominacija mamelučkih sultana, robova-kraljeva, u Egiptu i Siriji trajala je od 1250. do 1517. godine. Njihova

epoha se smatra jednom od najsajajnijih u istoriji islama. Oni su oterali poslednje krstaše i potisnuli Mongole.

Mameluci su bili oslobođeni robovi. Njihova nenasledna vojnička dinastija, jedinstvena po poreklu i običajima, osnovala je državu i postavljala sultana iz svojih redova. Pre nego što su preuzeli vlast, bili su u službi dinastije Ajubida, Saladinovih potomaka.

Mameluk doslovno znači „osoba u nečijem vlasništvu“. Taj naziv je odabran da bi se ti beli vojnici-robovi razlikovali od crnih robova u arapsko-muslimanskom carstvu. Mameluk nije smeo da bude muslimanskog porekla, morao je da bude rođen u nekoj stranoj zemlji čiji su stanovnici svetle puti i morao je da bude kupljen u detinjstvu ili ranoj mladosti. Dobijao je versko obrazovanje i prolazio višegodišnju strogu vojničku obuku u školama u okviru kasarni u Saladinovoj tvrđavi. Tamo je svako od te dece poveravano mameluku nadležnom za njegovo vaspitavanje.

Arapima, koji su bili prilično malobrojni, tursko i turkemensko stanovništvo je bilo potrebno kako bi pobeđivali u bitkama i upravljali svojim prostranim carstvom. Turci su činili tvrdo jezgro vojske i u bitkama su prvi kretali u juriš. Zbog svoje hrabrosti, odanosti i potpune potčinjenosti gospodarima bili su gotovo nepobedivi vojnici.

Ta nova ratnička kasta doživela je trenutak slave za vreme vladavine poslednjeg velikog ajubidskog sultana Al Saliha Ajuba, čija se vlast oslanjala na turske elemente u vojsci. Elitna jedinica Al Halaka, sultanova pretorijanska garda, sastojala se isključivo od mameluka koje je Al Salih kupio u velikom broju.

Ajubidi, kurdska dinastija

To su Saladinovi potomci i naslednici njegovog carstva, čija je prestonica bio Kairo. Njihova teritorija se sastojala od fatimidskog Egipta i država u Siriji koje su povratili od franačkih barona. Saladin je ponovo uveo sunitiski islam u Egipat šiitske dinastije Fatimida. Njegova porodica je podelila egipatsko i sirijsko carstvo posle njegove smrti. Centralna vlast je ostala u Kairu i ajubidski prinčevi su morali da se zakunu na vernost sultanima iz porodice Saladinovog brata.

Sukobi između rođaka, rak-rana ajubidskog režima, na kraju su oslabili centralnu vlast u carstvu i pripremili uspon mameluka. Vlast poslednjeg ajubidskog sultana Al Saliha, koji je razočaran zbog izdaje prinčeva i koga su napustile kurdske jedinice u egipatskoj vojsci, oslanja se na turske robove.

S njim je došla i jedna izuzetna žena, njegova supruga Šadžarat al Dur, „drvo dragog kamenja“. Pošto je bila turskog porekla, i sama je pripadala mamelucima. Ona je bila ljubav njegovog života i njegova politička savetnica. Kad je podlegao bolesti usred rata protiv krstaške vojske francuskog kralja Luja IX, Al Salih je supruzi ostavio carstvo i naslednika i prepustio joj je vođenje vojnog pohoda.

Mameluci su je proglasili sultanom u pravom smislu te reči, što je jedinstven slučaj u istoriji muslimanskog sveta, i vladala je sa zvanjem „kraljice muslimana“ sve dok se, pod pritiskom bagdadskog kalifa i ajubidskih prinčeva, nije udala za Ajbaka, glavnokomandujućeg vojske.

Šadžarat al Dur spaja dve velike epohe. Ona je mamelucima olakšala preuzimanje vlasti tako što je podstakla

ubistvo Turanšaha, poslednjeg ajubidskog naslednika, i obezbedila legitimitet Ajbakovom dolasku na presto.

Ta žena neobične sudbine zaslužuje da bude poznata isto kao ambiciozne i hrabre kraljice koje su slavne širom sveta. Ovo je priča o toj izuzetnoj ženi.

GLAVNI LIKOVI

Abas: crni rob, evnuh iz garde Šadžarat al Dur.

Ajbak, sultan Al Muiz: prvi mamelučki sultan i drugi muž Šadžarat al Dur.

Al Adil: mlađi sin sultana Al Kamila. Proglašen je za sultana posle Al Kamilove smrti, a onda su ga turski elementi u njegovoj vojsci svrgnuli s vlasti i zamenili njegovim bratom.

Al Faizi: Ajbakov vezir, prvi Kopt koji je postavljen na taj položaj.

Al Kamil: egipatski sultan, Saladinov bratanac, otac Al Saliha Ajuba i Al Adila.

Al Mustasim Bilah: poslednji bagdadski kalif pre mongolske invazije.

Al Salih Ajub: prvi muž Šadžarat al Dur i poslednji veliki ajubidski sultan.

Bajbars (doslovno „panter“): mameluk koji je pripadao sultanu Al Salihu. Ajbak ga je oterao kad je postao sultan zato što je ostao veran Šadžarat al Dur.

Gamal Edin Muhsin: upravnik palate, jedan od onih koji uživaju najveće poverenje Šadžarat al Dur.

Ibn Marzuk: stari mameluk, jedan od poslednjih koji su ostali verni Šadžarat al Dur.

Kafur: evnuh, telohranitelj Šadžarat al Dur i njen najverniji sluga.

Karima: sluškinja Um Ali.

Kutuz: mameluk u Al Salihovom vlasništvu. Odlučuje da služi Ajbaka, koji mu dodeljuje zvanje vicesultana. Kad Ajbakovog maloletnog sina proglašava za sultana, postaje namesnik.

Naja: najvernija sluškinja Šadžarat al Dur.

Nurdin Ali: Ajbakov sin.

Šadžarat al Dur: robinja poreklom iz stepa na severu koju je bagdadski kalif poklonio ajubidskom princu Al Salihu Ajubu. Ovaj je uzima za ženu i ona postaje njegova najbliža savetnica. Posle smrti Al Saliha Ajuba, izabrana je za sultanu.

Um Ali: prva Ajbakova supruga, koju je muž prezreo, i zakleta neprijateljica Šadžarat al Dur.

Upravnik Hasan: upravnik palate bagdadskog kalifa.

Zohra: mlada i lepa robinja odana Šadžarat al Dur.

Kakva je korist od sunčevog svetla ako žmurimo?

Tog utorka, 10. aprila 1257, vedro i toplo jutro najavljivalo je prekrasan dan u zemlji Nila. Nijedan oblak se nije usudio da naruši plavu boju neba, sunce je preplavilo Kairo svetlošću i zlatnim trunjem koje se presijavalo u krošnjama i na zelenoplavoj vodi reke. Sultana Šadžarat al Dur je bila neraspoložena i ogorčena u svojim raskošnim odajama u palati u tvrđavi: takav dan je stvoren za ljubav i sreću, a ne za misli o smrti i očaju koje nije mogla da izbaci iz glave.

Sultana se izležavala u krevetu okupanom tim prolećnim suncem, odmarala se na brdu mekih jastuka presvučenih svilom u raznim nijansama zelene i plave, sa veličanstvenim pticama i čudesnim cvetovima i biljkama izvezenim zlatnim i srebrnim nitima. Lepa sultana je bila sve samo ne vesela i spokojna. Nije ni trenula sve dok nije svanulo, kada je, iscrpljena od mračnih misli koje su je uporno mučile, utonula u san i odspavala nekoliko sati.

Sultana je tvrdila da zelena i plava, njene omiljene boje, smiruju um, podstiču na razmišljanje i donose predivne

snove. Soba, dragocena škrinja u kojoj se nalazilo to prekrasno biće čije je ime značilo „drvo dragog kamenja“, bila je obložena svilom, ćilimima i velovima u nijansama te dve boje, sa zlatnim i srebrnim detaljima i ponekom trunkom jarkocrvene i žute, koje su davale toplinu toj paleti okeanskih boja, delu najboljih egipatskih umetnika.

Lepa sirena je ranije u tom skrovištu pronalazila duhovni mir i ravnotežu, koji su joj bili neophodni da bi uspešno vodila bitke. Tu je razradila najbolje ratne planove i upuštala se u svoje najsenzualnije okršaje. Upućena kao vrlo mlada u tananu i sladostrasnu veštinu vođenja ljubavi i zavođenja, iz njih je uvek izlazila kao pobednica, a njen protivnik poražen, ali srećan.

Ali magija tog mesta nije delovala te noći. Šadžarat al Dur je patila i san joj je, kad ju je konačno savladao, bio košmaran, ispunjen demonima. Strepnja je postala njen svakodnevni pratilac, razočaranje se duboko usadilo u njen um. Smaragdnozeleno i tirkiznoplavo, boje njenih očiju i dragog kamenja koje joj je donosilo sreću, nisu više imale umirujuću moć.

Sultana se očajnički preispitivala, pokušavala je da protumači zlokobnu intuiciju koju je izazvalo ponašanje njenog drugog muža sultana Al Muiza Ajbaka prema njoj. Iako je oduvek slušala svoju glavu, ni njeno srce nije ćutalo kada su bili posredi muškarci njenog života. Strast je sada odnosila prevagu nad razumom. Život joj je bio ugrožen i vlast je mogla da joj izmakne iz ruku. Njen muž je nameravao da se oženi jednom mladom princezom.

Srce joj je bilo razapeto između gneva i straha, ali želja za osvetom, na koju je pozivao njen ranjeni ponos,

potapala je svaku drugu misao. Ona ju je terala da se obračuna sa nezahvalnikom koji joj je sve dugovao, a koji je bio toliko drzak da je uvredi. Ajbak je bio jedini muškarac koga je strasno volela. Doduše, ta strast je trajala samo nekoliko godina, dok ga nije bolje upoznala. Ona mu je, međutim, omogućila da dospe na čelo egipatskog i sirijskog carstva, gde se danas nalazio.

Posle smrti ajubidskog sultana Al Saliha, njenog prvog muža, mnogi mamelučki emiri, na kojima se temeljila snaga carstva, želeli su da se ožene njegovom lepom udovicom. Imali su poverenja u sposobnu i mudru udovicu svog pokojnog gospodara Al Saliha. Ona je umela da upravlja zemljom: to je radila još za muževljeva života. Svi su znali da je Šadžarat al Dur bila Al Salihova supruga, žena od njegovog najvećeg poverenja i najbliža politička savetnica. Ona je njegovom srcu bila draža od njegove rođene dece. Kada je on bio odsutan, ona je vodila državne poslove.

Posle smrti sultana Al Saliha Ajuba, u jeku rata protiv vojske francuskog kralja Luja IX, Šadžarat al Dur je vešto i hrabro izašla na kraj sa krizom, ispoljivši osobine dostojne najvećih sultana. Uspela je da sačuva carstvo i pobedi krstašku vojsku. Mamelučki emiri su se zato odvažili da donesu odluku kakva nije zabeležena u istoriji muslimanskog sveta: izabrali su jednu ženu za šefa države sa svim zvaničnim atributima vlasti. Šadžarat al Dur je slavni osamdeset dana držala uzde carstva u svojim nežnim, ali čvrstim rukama. Dobila je zvanje „kraljica muslimana“.

Ali onda su počeli da se dižu glasovi protiv vladavine jedne žene. Prvenstveno ju je jedan od njih, glas bagdadske kalifa, duhovnog vođe celog muslimanskog sveta, naterao da popusti. Da bi očuvala mir i jedinstvo

egipatskog carstva, Šadžarat al Dur je morala brzo da potraži muža kako bi podelila vlast sa njim. Abdicirala je, ali se nije odrekla vlasti.

Njen izbor je pao na Ajbaka, s kojim je želela da deli i postelju i presto. Tog nekadašnjeg roba, koji je postao *atabeg*,* uzdigla je u sultana. Uzeo je ime Al Muiz Ajbak i odlučno stao na čelo države.

Šadžarat al Dur je bila dovoljno prepređena i pametna, pa je brzo shvatila da se Ajbaku dopada vlast i da rob koji je postao kralj želi da se otarasi svoje dobročiniteljke, žene kojoj je dugovao svoj vrtoglavi uspon. Sada je imao svoju grupu mameluka i savetnika koji su bili u sukobu sa ljudima odanim prethodnom režimu i, pre svega, sultani. Njegovi novi saveznici nisu želeli da se Šadžarat al Dur meša u državne poslove. Preduzeli su sve kako bi oslobodili Ajbaka njenog uticaja.

Uspeli su da ga nateraju da se preseli: posle susreta sa astrologom koji mu je prorekao da će umreti u ženinim rukama, Ajbak je prešao u palatu u četvrti Bab al Luk, otišavši iz palate u tvrđavi, gde je Šadžarat al Dur živela i odakle je sama vladala. Saladin, slavni predak Al Saliha Ajuba i osnivač dinastije Ajubida, započeo je 1176. godine izgradnju te tvrđave na obronku Mukatama, brda iznad Kaira. Ajbak je vrlo retko posećivao ženu u njenim odajama i nije više tražio od nje savete u vezi sa upravljanjem zemljom. Nisu više živeli kao muž i žena.

Sultana je bila usamljena i umorna od netrpeljivosti sa kojom se suočavala, ali posle tolikih godina obeležjenih mnogobrojnim bitkama i ovenčanih slavom ta velika

* Glavni vojskovođa. (Prim. aut.)

gospođa je znala da više nema izbora. Morala je da skupi hrabrost i nešto preduzme.

Svaki put kada bi se setila Ajbakove izdaje i neverstva, želudac bi joj se zavezao u čvor. Imala je užasan utisak da joj ručerda nekog neumoljivog demona sve vreme mrvli utrobu: otuda kiselina koja joj je pekla grlo. Demon joj je drugom rukom pritiskao grudi i stezao pluća, pa je disala isprekidano, dahćući. Osećala se još gore kada bi se setila da će, pre ili kasnije, biti pogubljena ili će tavoriti, zaboravljena, u haremu nakon što se Ajbak oženi svojom mladom verenicom, ćerkom mosulskog atabega Bedra Edina Lulua. Sultana se osećala poniženo zbog te nove žene i krivila je Ajbaka što ju je doveo u takav položaj. Teško je podnosila ljubomoru i pad u nemilost. Ajbakova odluka da se opet oženi zapečatila joj je sudbinu i ubrzaće njen kraj.

Sve vreme ju je proganjalo sećanje na trenutak kada je saznala za Ajbakovu izdaju. Šadžarat al Dur je, kao i svakog jutra, sedela iza mušarabije* na strani prema dvorištu palate kako bi nadzirala kretanje ljudi u tvrđavi. Grupa mameluka njenog pokojnog muža uhapšena je po naređenju Al Muiza Ajbaka u okviru čistke onih koji su ostali verni prethodnom režimu. Sprovali su ih u zatvor ispod prozora Šadžarat al Dur. Ajdikin, najpromućurniji među njima, poznao je vladarkine navike, pa je iskoristio priliku da glasno, na turskom – kako bi sultana razumela – obelodani Ajbakov gnusni postupak. Viknuo je da ih Ajbak šalje u zatvor zato što ne odobravaju njegov brak sa ćerkom atabega iz Mosula.

* Rešetkasti ili rupičasti zaklon koji omogućava onome ko sedi iza njega da vidi, a da njega ne vide. (Prim. prev.)

Taj mameluk je znao šta će postići time što je optužio Ajbaka pred njegovom opasnom ženom. Tako se osvetio i pre nego što je bačen u zatvor. Umirila ga je maramica kojom je Šadžarat al Dur mahnula. Sultana ga je čula: odapeta je otrovna strela koja će se zabiti u metu – u srce ponosne sultane.

Kad zatvori jedna vrata, Alah uvek otvori druga

Desilo se čudo u koje je Šadžarat al Dur prestala da veruje. Sultan Al Muiz Ajbak je konačno popustio pred njenim navaljivanjem, pristao je da danas, odmah posle podnevne molitve, poseti ostavljenu suprugu. To je bila savršena prilika koju sultana nije smela da propusti: zato ju je obuzimala sve veća zabrinutost kako se bližio trenutak istine.

Morala je da dovede moć ubeđivanja do savršenstva, zasipala je Ajbaka znacima nežnosti, uveravala ga da silno pati i isticala svoju dobru volju. Oslanjala se, pre svega, na njegov osećaj za praktično. S obzirom na zaokret koji su događaji poprimali, to dvoje ljudi koji su držali vlast morali su hitno da razgovaraju.

Mlada, privlačna i pametna robinja Zohra, koju je sultana poslala kod Ajbaka, nije štedela reči dok je opisivala gospodaričin očaj: Šadžarat al Dur doživljava njegovo dugo odsustvo kao kaznu, izvukla je pouku i spremna je da se zakune na poslušnost. Zohra je znala šta treba da radi kako bi uspešno obavila zadatak. Šadžarat al Dur joj

je dala odrešene ruke, jedino joj je bilo važno da Ajbak ponovo dođe u harem u tvrđavi.

Sve do tog dana Šadžarat al Dur i Ajbak, ljubavnici koji su postali stranci, sultani koji su delili vlast, a koji su sada bili neprijatelji, izbegavali su sučeljavanje, jer su osećali da još nisu spremni za to. Krišom su kovali zavere. Isuviše su se dobro poznavali, oboje su znali da su se namerili na velikog protivnika, kome treba oprezno prići. U igri je bio njihov opstanak.

Ali sultana, naviknuta da vodi državne poslove, sada je bila skrajnuta i nije to više mogla da podnese. Kopnela je, srce je htelo da joj prepukne otkako se Ajbak ponovo verio. Zarekla se da će pronaći rešenje. Počinjala je da se plaši za svoj život, predugo je oklevala i patila. Čvrsto rešena da to prekine, pozvala je Ajbaka da je poseti. Možda je htela da mu pruži priliku da joj kaže šta ima pre nego što zapečati njegovu sudbinu.

Naja

Naja je bila lukava i oštroomna tamnopusna lepota. Ova robinja se nikad nije odvajala od Šadžarat al Dur, bila joj je najvernija od svih. Osim što je rukovodila vojskom sluškinja zaduženih za kraljičinu odeću, kupanje i ulepšavanje, bila joj je i saučesnica i osoba od poverenja. Satirala se kako bi ispunila sve gospodaričine želje.

Sada je sedela u podnožju postelje Šadžarat al Dur. Posmatrala je svoju kraljicu sa divljenjem i zabrinutošću. Znala je šta se tačno dešava u njenoj glavi, pa je i sama patila zbog toga. Noću nije više mogla da spava, pa je čula kako joj se gospodarica prevrće u krevetu. Uvek je spavala u sobi pored sultanine, nedaleko od vrata, spremna da uradi sve što se od nje traži, u bilo koje doba dana i noći.

Dvumila se da li da prekine misli koje je čitala na sultaninom licu, ali je željno iščekivana poseta bila veliki ulog, pa smognu hrabrost da progovori:

„Obožavana gospodarice, pripremila sam ti vodu da se brzo okupaš, ostalo nam je vrlo malo vremena da se obučeš pre sultanovog dolaska.“

Oči Šadžarat al Dur živnuše i zasijaše, odražavajući njeno uzbuđenje. Ona se okrenu prema Naji:

„Tako sam umorna... ali u pravu si, draga moja Naja, moram da dočekam supruga doterana. Odavno me nije video i treba da budem na visini slike koju čuva o meni. Ne treba da me vidi ovako napaćenu. Radi svoj posao, ali odaberimo nešto jednostavno: obuci me kao ljubavnicu kojoj dragi dolazi posle jednodnevnog odsustva, a ne kao kraljicu čiji je muž napustio palatu pre nekoliko dugih meseci.“

„Odlično si to smislila, kraljice moja, sultan Al Muiz Ajbak će biti prijatno iznenađen, verovatno smeten i zatečen.“

„Da, hoću da se smete kako bih otkrila šta zaista name-rava da radi sa mnom. Dodaj mi ogledalo, htela bih da vidim svoje lice i uverim se da je moja lepota ostala netaknuta posle ove besane noći. Možda bih mogla i da ga zavedem. Ko zna šta će osetiti kad ostane sam sa mnom posle tako duge razdvojenosti?“

Dok se posmatrala u ogledalcetu, ona s podrugljivim smeškom na usnama dodade:

„Možda će se predomisliti i odustati od ponovne ženidbe. Misliš li, Naja, da je to moguće? Jesam li još dovoljno lepa da ga opet zavedem?“

„Bio bi glup ako ne bi odustao od ženidbe, sultano moja. Neće pronaći nijednu ženu koja po lepoti i mudrosti može da se meri s tobom.“

„Možda si u pravu, ali njega plaše moja mudrost i zna-
nje. Ajbak je glup, a uz to je i pokondirena tikva. Ne samo da me ne pušta da vodim državne poslove, što sam oduvek radila, već ne želi više ni moje dragocene savete. Hoće

svu vlast za sebe. Al Salih Ajub, moj prvi muž, najviše je cenio moju mudrost, više nego moju lepotu i životnu radost. Nije je se plašio, naprotiv, osećao se sigurnije kraj žene koja ga je vodila i savetovala. Nije mislio da ga moje znanje ugrožava. Oslanjao se na mene zato što je zaista bio veliki, vrlo iskusni sultan. Nije bio lep kao ovaj nezahvalnik Ajbak, ali je bio pravi, plemeniti vladar, neka ga Alah primi u svoj veliki raj! Ipak, toliko sam se trudila da Ajbak prihvati moj poziv, bilo bi šteta da me zatekne ovako usplahirenu. Počnimo s pripremama, a posle kupanja me malo našminkaj da prikrijemo tragove neprospavane noći.“

Pošto je videla svoj lik u ogledalu, Šadžarat al Dur nije više sumnjala u svoju sposobnost da zavede Ajbaka. Izuzetna lepota te žene dovedene iz stepa na severu bila je poznata širom arapskog i turskog sveta. Još za života je nadahnula mnoge pesnike i pripovedače, već je bila mit. Tvorac je bio izuzetno velikodušan prema Šadžarat al Dur, podario joj je neverovatnu lepotu koja prkosi godinama. Možda je večni vajar, zadivljen svojim remek-delom, tražio od vremena da bude milostivo prema njemu i da ga vrlo sporo menja. Tridesetosmogodišnja sultana je izgledala kao da je deset godina mlađa. Godine su klizile preko njene nežne kože, ostavljajući na njoj samo male, nevidljive tragove.

Naja joj žustro očetka prelepu, dugu i tešku kestenjastu kosu, ostavivši je da pada, sjajna i talasasta, do sultaninog struka. Onda joj pomože da obuče dugu tamnozelenu svilenu haljinu, čiji su se rukavi širili spuštajući se prema nežnim zapešcima i otkrivali belu kožu pri svakom pokretu njenih lepo izvajanih ruku. Njene bele

podlaktice, prošarane plavim, jedva uočljivim sitnim venama, podsećale su na tanak kineski porcelan. Haljina je imala otvor do grudi i isticala je njen dugi, graciozni vrat kao u belog labuda, zbog koga joj je držanje glave odisalo prirodnom gordošću. Geometrijski motivi izvezeni zlatnim nitima pratili su izrez i spajali se malo niže sa širokim pojasom na kome su bili izvezeni isti, samo uvećani motivi. Pojas je isticao njen osin struk, čiju su vitkost naglašavale skladne obline.

Šadžarat al Dur se prethodne večeri dugo pripremala u kupatilu za tu posetu. Uklonila je sve malje, nijednu nije poštedela, i njena koža, istrljana mirisnim uljem, sada je bila nežna i sjajna poput svile. Tog jutra, pre nego što se obukla, Naja joj je istrljala kožu ubrusom umočenim u ružinu vodu i izmasirala je uljem istog mirisa.

Sultana je htela da izgleda jednostavno, ali privlačno i sveže kad se Ajbak pojavi. Želela je da bude žena koja dočekuje muža, a ne kraljica. Otkako su se venčali, plašila ga je moćna političarka koja se krila u njoj. Ali tada je njihova strast prevagnula nad svim drugim pobudama. Osim toga, Ajbak je bio zaslepljen svojim munjevitim usponom, zbog koga je prihvatao sve što je dolazilo od njegove dobročiniteljke. Šadžarat al Dur nije bila glupa, ali se u potaji nadala da će ga, uz pomoć ljubavi i mudrosti, navesti da se oseća prijatno i da će prihvatiti da žena njenih sposobnosti zadrži istaknutu i javnu političku ulogu. Šadžarat al Dur nije više morala da se dokazuje, svi su znali da je u nekoliko navrata spasla presto.

Ajbak

Iz posude može da se prospe samo ono što je u njoj

Ajbak je išao nenajavljen prema sultaninim odajama, kao bilo koji muškarac koji se vraća kući. On je bio domaćin u toj palati i sigurno je želeo da iznenadi Šadžarat al Dur ne bi li se pomela. Naja je, srećom, stajala na prozoru, pa je obavestila Šadžarat al Dur o muževljevom dolasku kako bi se susret odvijao u skladu sa njenim planovima.

Šadžarat al Dur je odlučila da dočeka Ajbaka opružena na raskošnom divanu presvučenom brokatom. Reći će kako je prolazni umor sprečava da ustane i dočeka sultana kako dolikuje. Tako će morati da joj priđe i seti se srećnih trenutaka koje su proveli na tom istom divanu. Pred njim će se otvoriti najsenzualnije mogućnosti, ali i klopke koje će teško izbeći. Nije želela da vodi glavnu reč, naprotiv, htela je da ostavi utisak slabašne žene. Nameravala je da iskoristi sve oružje koje joj je milosrdni Alah stavio na raspolaganje. Nadala se da će tog skorojevića koji je žudeo za priznanjem ajubidskih prinčeva navesti da odustane od veridbe sa devojkom kraljevske krvi.

I ona je njemu dugovala objašnjenja, pošto je s tim istim ajubidskim prinčevima kovala zavere protiv nje-ga. Nije mogla da sedi skrštenih ruku, morala je nešto da preduzme. Te zavere su bile samo njen odgovor na Ajbakovu izdaju.

Dvoje supružnika će imati mnogo tema za razgovor, moraće da reše mnogo problema i prevaziđu uzajamni gnev. Kao i svi mamelučki robovi, Ajbak je poticao iz nemuslimanske zemlje, pošto islam zabranjuje muslimanima da braću po veri pretvaraju u robove. Preobratio se još kao dečkić, kada ga je kupio Al Salih Ajub i kad je otišao u jednu od vojnih i verskih škola, gde su mu usadili uverenje, svojstveno većini muslimana, da treba ograničiti prisustvo žena u javnosti i njihovu ulogu u društvu, jer je njima mesto u kući i haremu. Ajbak je svoje pagansko poreklo doživljavao kao mrlju, zbog koje je bio primoran da stalno dokazuje svoju pobožnost i iskrenost svoje vere. Uz pomoć nekih savetnika i sveštenika, koji su uticali na um bogobojažljivog Al Muiza Ajbaka pun verske revnosti, to konzervativno tlo, koje je plamen njihove strasti nakratko zaklonio, ubrzo se ponovo pojavilo pod kairskim suncem.

Šadžarat al Dur je posle sedam godina zajedničkog života morala da prizna kako je planirani brak između Ajbaka i mlade princeze očigledan dokaz njenog neuspeha. Njeno razočaranje je bilo veliko, srazmerno njenim očekivanjima. Pošto je bila dovoljno pronicljiva i poštena prema samoj sebi, priznala je da je njena ljubomora još veća. Ali koja žena, bila ona i najzanosnija, ne bi bila ljubomorna kada bi otkrila da njen muž želi da se oženi nekom drugom, mnogo mlađom od nje?

Šadžarat al Dur ipak nije razumela otkuda to osećanje. Ajbak je već godinama redovno posećivao mlade robinje u haremu; ona ga je čak podsticala na to, pošto je njena strast prema njemu slabila što ga je bolje upoznavala. Sada će se princeza kojom će se on zvanično oženiti useliti u njenu palatu i zauzeti njeno mesto. Čak i da njena postelja zauvek ostane prazna, Šadžarat al Dur je pre imala politički nego ljubavni problem.

Alah je u svojoj ogromnoj mudrosti smatrao da njihov brak nije dostojan da dâ plodove. Bezbrojne noći u kojima su vodili ljubav videle su kako procvetava novi dan, ali nisu posejale seme života u sultaninoj utrobi. Šadžarat al Dur setno uzdahnu: uvek bi se rastužila kada bi pomislila na dete koje je moglo da joj promeni život. Ali ovo svakako nije bio trenutak za prepuštanje žaljenju, nije smela da se uzrujava, morala je da ostane jaka pred sučeljavanje s Ajbakom, koji samo što se nije pojavio.

Sultanina samouverenost poraste kad je videla svoj odraz u ogledalu koje je Naja stavila na tabure pored nje. Tamnozeleno haljina je naglašavala sjaj njenih smaragd-nih očiju. U danima ispunjenim strepnjom one su sijale kao da ima groznicu. Boja haljine je isticala i njenu belu kožu i pune, crvene usne, koje su samo tražile da ih ljube.

Sultana proveri kako joj je duga kosa nameštena oko lica i na jastucima na koje je spustila glavu. Bila je spremna da primi svog muža, sultana Al Muiza Ajbaka.

Ajbak

Izmeri dubinu pre nego što skočiš u vodu

Ajbak se skamenio. Posmatrao je savršenu sliku pred svojim očima. Šadžarat al Dur se okrenu prema njemu i uputi mu svoj najljepši osmeh. To ga još više zbuni. Ležala je na brdu svilenih jastuka ukrašenih vezom koji su, poput škrinje za nakit, isticali njenu belu kožu i raskošnu frizuru koju joj je Naja vešto napravila. Služavka je dotrčala tren pre sultanovog ulaska da dotera poslednje detalje na slici.

Šadžarat al Dur ispruži ruku prema Ajbaku, pretvarajući se kako hoće da ustane. Sultan zastade na tren: želeo je da mu korak bude čvrst i odlučan, ali je postajao nesiguran. Očigledno je bio zbunjen, zatečen lepotom i ljupkošću tog prizora. Očekivao je razjarenu, osvetoljubivu i ponosnu ženu koja će ga zasuti uvredama i zamerkama, a našao se pred prekrasnom, neodoljivom i, u isti mah, krhkom lepoticom koja ga je pozivala da sedne pored nje. Nema sumnje da je sultan i dalje bio lep muškarac iako se bližio šezdesetoj. Ajbak znači „princ Mesec“ i njegova lepota je sigurno imala neke veze s tim. Kada

bi se potrudio, umeo je da bude vrlo dopadljiv. Bio je sušta suprotnost Al Salihu, prvom mužu Šadžarat al Dur, bolešljivom, ćutljivom, često mrzovoljnom čoveku; ona je jedina imala ključ od njegovog srca i umela je da mu izmami osmeh. Muškarac koji je sada sedeo pored nje bio je, međutim, prelep: visok i lepo građen, imao je četvrtastu bradu, tanke usne i prav nos. I Šadžarat al Dur je osetila da joj je srce stalo kad su njene smaragdne oči srele Ajbakove plave oči uokvirene sitnim borama. One su za nju bile voda u koju je pre više od sedam godina zaronila sa nekim nejasnim zadovoljstvom. Posle Al Salihove ozbiljnosti i ćutljivosti, bila je žedna lepote i radosti, pa su je osvojila ta njegova dva jezera, koja su, kako joj se tada činilo, bila velikodušna i puna života poput plodonosnog Nila.

Vreme, koje je neumoljivo prolazilo, pokazalo joj je da je pogrešila. Osobama u koje je imala poverenja govorila je u šali kako je, poput putnika u pustinji, želela da veruje u fatamorganu. Ali njena žeđ nije bila utoljena. Budući da je bila lucidna, nije propuštala da im prizna kako se sve to savršeno uklapa u njene političke planove. Zašto onda ne bi spojila strategiju i zadovoljstvo?

Sedam godina je istraživala dubine njegovih plavih očiju, čija se boja menjala u zavisnosti od njegovog raspoloženja, i izgubila je sve iluzije u vezi sa njihovim vlasnikom. I pored svega toga, te oči su i dalje imale izvesno dejstvo na nju: to su verovatno bili ostaci izbledele strasti koja je odbijala da umre.

Danas je prizivala uspomene na tu prošlost u nadi da će joj uliti snagu da zavede tog lepog lutka koji se prema njoj ponašao kao čudovište i čije je crte poprimio duh koji joj je komadao utrobu i zbog koga joj se žuč pela u